

S-A TERMINAT RĂZBOIUL, A ÎNCEPUT CHINUL ȘI TEROAREA

Dragoș Bugă

Era în toamna anului 1944, luna septembrie.

Noi știam că rușii au intrat în România, dar nu am crezut că în câteva zile ocupă tot teritoriul țării. De aceea eu, cu o soră (Olimpia), am plecat cu căruța cu cai la Petroșani (oraș al minerilor), care se află la circa 50 km distanță de Curtișoara, comuna mea natală, după ce se traversează defileul Jiului. Era toamnă și ne-am dus ca să vindem zarzavaturi (roșii, ardei, pătrunjel, mărar, etc.), struguri, mere, pere și alte produse agricole. Orașul Petroșani era o piață de desfacere a produselor agroalimentare ale populației din satele Depresiunii Târgu Jiului. După două zile am vândut produsele și am plecat, înapoi, acasă.

Pe Defileul Jiului am întâlnit militari ruși, care se îndreptau spre Ardeal ca să ajungă în Germania. Era perioada în care se lucra la calea ferată Bumbști-Jiu – Livezeni. Pentru a sparge muntele, muncitorii foloseau dinamită, care făcea un zgomot puternic, care semăna cu loviturile de tun. Mai mulți militari ruși ne-au întrebat dacă acolo, unde se aude tunetul, este Berlinul, care era obiectivul lor principal unde trebuiau să ajungă. Le-am spus că da. De bucurie au început să tragă cu puștile în aer.

După ce am traversat Defileul, în vreo două ore, am ajuns în comuna Bumbști-Jiu, unde am fost opriți de câțiva ostași ruși care stăteau lângă o căruță cu doi cai pe care îi aveau legați de căruță. S-au uitat la căruța noastră și au început să descarce tot ce era în ea. În continuare au pus în căruța cu care am venit noi lucrurile pe care le-au avut în căruța lor. Au controlat și hamurile de pe caii noștri; le-au dat jos și le-au schimbat cu cele de pe caii lor, care numai hamuri nu erau, ci niște sfori împletite sub pieptul cailor. În acel timp, au venit la acești ostași ruși alți militari cu care au vorbit și din ce am înțeles le-au spus să plece. După vreo 10 minute au pornit la drum, prin Defileul Jiului.

Noi am mai rămas circa o oră, căci nu se luminase bine de ziuă. Am pus în căruța lăsată de ruși toate lucrurile noastre, am reparat defectiunea, care nu a pus probleme grele, și am plecat acasă la Curtișoara, până unde mai erau 5 km. Când am ajuns, părinții s-au liniștit că am ajuns sănătoși lângă ei. Le-am povestit ce am pățit cu „prieteni” noștri ruși, care au intrat pe teritoriul României ca eliberatori

de sub influența germană, care a exploatat petrolul românesc, în tot timpul celui de al doilea război mondial.

Unitățile militare ale rușilor s-au comportat în România în așa fel încât au băgat spaima în populație. Mulți locuitori din satele și orașele țării și-au părăsit locurile natale de frică, retrăgându-se la margine de pădure și în teritorii cu căi de circulație mai greoaie de pătruns. Rușii cereau alcool și căutau femei în locurile unde poposeau, pentru refacerea oamenilor și aprovizionare. Deplasarea o făceau cu căruțe trase de cai, sau cu mijloace motorizate, care erau însă ca număr mult mai reduse. Acolo, unde poposeau, se manifestau ca adevărați dușmani ai poporului român. Noaptea intrau în casele locuitorilor și cereau de băut alcool. Când nu li se dădea, spărgeau ușile beciilor, trăgeau cu pistoalele în butoaie și începeau să bea până adormeau și nu mai știau de ei. Așa au procedat la casa părintească a noastră din Curtișoara și la alți vecini din sat.

Rușii, care au trebuit să traverseze Carpații prin Defileul Jiului, au venit dinspre Novaci și Târgu-Jiu. Înainte de a intra în Defileu au făcut un popas în raza comunelor Curtișoara și Bumbști-Jiu, unde au stat patru-cinci zile. Trupa a fost cazată sub cerul liber, în grădinile din jurul caselor, iar ofițerii au ocupat camere în interiorul caselor. În una din casele părinților mei au fost cazați cinci ofițeri. Din felul cum se comportau ne-am dat seama că nu aveau provizii de alimente și nu aveau ce să mănânce.

Noi aveam în gospodărie o purcea mare, care cântărea circa 80 kg. Au început să tragă cu pistoalele în ea. Purceaua venea lângă noi cu gura căscată și se uita încontinuu, rugându-ne, parcă, să o ferim din raza pistoalelor rușilor care trăgeau mereu în ea. În cele din urmă purceaua a trecut în grădină și fugea în speranța că va rămâne în viață. Rușii s-au luat după ea cu pistoalele și în cele din urmă, la circa o sută de metri de casă, au doborât-o. Acolo aveau un cazan mare pus pe foc. Au luat purceaua, i-au scos mațele și fără să o curețe de păr, au băgat-o în cazan și au fiert-o. Când au considerat că era fiartă, au scos-o și au început să se ospăteze. Au început să cânte; mulți dintre ei erau amețiți și încet-încet, au adormit.

Noi aveam mulți stupi în gospodărie. Ofițerii, care erau cazați în camere, au cerut să le dăm și lor miere. Tata le-a satisfăcut dorința. A scos câteva rame cu miere de la un stup și i-a servit. Dimineața, când ne-am sculat, toată ograda era plină cu multe rame cu faguri încărcăți cu miere, luate din stupi. Ce au făcut rușii? Noi, în curte, aveam o fântână (care este și acum). Noaptea au luat stupii, i-au dus la fântână și au turnat apă în ei; au înecat albinele și au spart stupii cu toporul, pentru a putea să ia mierea. În spatele casei, în grădină, aveam alți stupi care erau așezați pe marginea semănăturilor (porumb, dovleci, roșii, etc.). Rușii au aprins focul pentru a face fum. Au luat stupii, i-au pus deasupra focului ca să moară albinele; au spart stupii și au început să mănânce miere. Tatăl meu, care era învățător, a fost un mare pasionat de apicultură (creșterea albinelor). A urmat

cursuri speciale ca să-și însușească foarte bine organizarea vieții interne a albinelor. Tatăl meu, când a văzut ce au făcut rușii, l-a durut mult și s-a îmbolnăvit.

Tata a avut probleme nu numai din cauza comportărilor trupei rusești, ci și din cauza ofițerilor care au fost cazați în camere. Acolo, în șifonier, erau hainele militare ale lui tata. A fost de multe ori concentrat, ca ofițer de rezervă. Rușii, când au văzut hainele militare ale lui tata, au strigat: ofițer neamț! Trebuie să stăm de vorbă cu el! Spuneau acest lucru mai ales când erau beți. Când nu-l vedeau întrebau încotru de el și ne spuneau să-l chemăm să discute cu el. Tata a profitat de un moment când ofițerii ruși au ieșit în curte ca să vadă ce face trupa, a luat o parte din hainele militare, s-a îmbrăcat cu ele și a plecat la mama soacră la circa 2 km, unde a stat 3 zile. Rușii întrebau mereu de el. Le-am spus că a fost chemat la armată să meargă la război.

Într-o noapte noi am auzit discuții ale rușilor prin curte, dar n-am ieșit că ne-a fost frică. A fost momentul când rușii și-au făcut bagajul și au plecat. Au plecat, dar n-au plecat cu mâna goală. Au luat din șifonier, care era în camera unde dormeau ei, mantaua militară a lui tata, căciula militară de astrahan, o pereche de cizme, diagonala de ofițer și un ceas.

Sătenii din Curtișoara n-au scăpat însă de toți rușii. În apropiere de Muzeul de Etnografie din sat era un tanc rusesc defect, păzit de trei ruși, care de multe ori ziua și noaptea veneau în sat, se îmbătau și trăgeau cu puștile în lungul satului fără nici un motiv. Într-o seară, beți, au intrat în casa învățătorului Olaru, care nu era locuită, unde au început să facă scandal. În acel timp a venit în sat o delegație a unei unități militare românești, care dorea să-și cazeze oamenii în Curtișoara. Au găsit pe cei trei ostași ruși beți care strigau și se distrau. Atunci un sergent român din delegație a scos pistolul, i-a împușcat pe rând pe cei trei ruși și i-a lăsat morți pe loc; a zis că unii ca acești ruși mi-au omorât părinții mei în satul natal din Basarabia. Datorită acestui accident ostașii români nu au mai fost cazați în Curtișoara; au plecat mai departe. S-a făcut o anchetă formată din ruși și români. Cei trei ruși au fost îngropați în cimitirul din Curtișoara, în aceeași groapă, dar în cosciuge diferite. După câțiva timp au venit rușii, i-au luat și i-au dus în altă parte. Nu știu unde.

Cam asta a fost situația în toată România la intrarea rușilor în țară, după sfârșitul celui de-al doilea război mondial. În 6 martie 1945, s-a instalat guvernul Frontul Plugarilor al dr. Petru Groza (guvern comunist), care a fost nucleul de organizare al dictaturii comuniste, impuse de ruși. A început reorganizarea administrativă a țării, după modelul rusesc (s-au desființat județele și au apărut raioanele). În 30 decembrie 1947, regele (Mihai I) a fost obligat să abdice și a părăsit țara. Rușii ne-au impus organizarea țării pe baza unei economii socialiste, în care pământul nu mai era în proprietate privată, ci organizat în cooperative agricole colective și gospodării agricole de stat. Unitățile industriale au fost confiscate și naționalizate, comerțul a trecut în mâinile statului, ca și toate

activitățile economice care se desfășurau în România. Țăranilor li s-au lăsat numai 30 de ari de pământ, care puteau să-i semene cu ce doreau. Ei erau însă obligați să predea la stat cote din produsele agricole, cu toate că unele dintre ele nu le produceau în gospodăria proprie. Exemplu: aveau sau nu vacă cu lapte trebuiau să predea o anumită cantitate de lapte. Ce nu aveau erau obligați să plătească cu bani produsele care li se cereau: fasole, struguri, fructe (mai ales prune), porumb, grâu, etc.

Pământul era în proprietate colectivă a cooperativei agricole, pentru care cooperativa dădea o anumită cotă la stat (porumb, grâu, fasole, struguri) indiferent de producția care se făcea (depindea de ani buni sau secetoși). Ce rămânea (de multe ori aproape nimic) după ce predau cota obligatorie, se împărțea la țăranii cooperatori. Țăranii cooperatori știau acest lucru și ca urmare, înainte de cules, furau cât puteau, ca să poată ține în gospodărie câteva păsări, să aibă în beci ceva vin cu care se ospătau la sărbători cu rudele și prietenii. Așa a fost viața țăranilor în perioada celui aproape o jumătate de secol de dictatură comunistă. În ultimul timp, pe piață, lipseau alimentele de primă necesitate. Trebuia să stai la coadă, ore întregi, ca să cumperi câteva ouă, un pachet de unt, un kg de carne sau alte produse alimentare. De multe ori lipsea și pâinea. Țăranii veneau în București să cumpere câteva pâini, pe care, în gară, milițienii le confiscau; le spuneau la oameni că nu au voie să ducă pâine de la oraș la sat, unde pâinea se dădea numai pe cartelă și în cantitate foarte mică. Brutarii făceau mare afacere cu pâine în sat.

Mulți dintre țărani, ca să-și asigure cele necesare pentru întreținerea familiei, au plecat din sat să muncească pe șantiere, unde se construiau unități industriale de diferite profile, care se bazau, în multe cazuri, pe prelucrarea materiei prime din import și de aceea produsele finite erau mai scumpe față de cele pe care puteau să le importe. Tineretul satelor a plecat, în număr mare, la orașe și la exploatarea miniere (mai ales de cărbune) din Oltenia, unde a început valorificarea lignitului folosit în termocentralele de la Rovinari, Turceni și în alte locuri. Plecarea unei părți a populației (mai ales tinere) din sate a dus la scăderea numărului de locuitori din mediul rural, datorită sporului natural care era foarte mic și în multe locuri chiar negativ. Scăderea populației s-a înregistrat nu numai în sat, ci și în multe orașe, datorită și fenomenului de migrare a unor locuitori în afara țării.

Intensificarea procesului de părăsire a satelor, după 1977, se datorește, în parte, și perspectivei pe care o aveau unii locuitori de a rămâne fără gospodăria proprie, ca urmare a acțiunii de organizare forțată a teritoriului și sistematizarea așezărilor.

S-a interzis de a se mai construi în unele sate, care erau propuse pentru dezafectare totală, ca și în terenurile altor sate, considerate ca fiind în afara spațiului constructibil, după restrângerea vetrelor satelor ca urmare a planului de

organizare a teritoriului. Din analiza unor date cuprinse în vechile planuri de sistematizare se constată că, pe întreg cuprinsul țării, erau multe sate considerate neviabile și, în același timp, clădiri din toate așezările scoase în afara vetrelor, prin trasarea noului perimetru. Toate acestea trebuiau să fie demolate în timp. În județele de deal, unde vetrele de sate sunt mai extinse datorită configurației terenurilor, clădirile, lăsate în afara spațiului constructibil, reprezentau aproape 50%, sau chiar mai mult, din numărul total al gospodăriilor.

De exemplu, în județul Gorj, din cele 94895 de clădiri, existau peste 44950 (47%), care trebuiau cu timpul demolate. Din municipiul Târgu Jiu, centrul administrativ al județului Gorj, au fost lăsate afară din perimetrul restrâns peste 3400 clădiri (48%). În spațiul respectiv nu se mai putea construi, iar clădirile existente nu se mai puteau repara.

În orașul Țicleni, aproape 57% din clădiri erau în această situație. De asemenea în unele comune procentul clădirilor care au fost lăsate în afara spațiului constructibil depășea cu mult 50%, ca, de exemplu: Baia de Fier (57%), Bengești Ciocadia (59%), Berlești (63%), Bustuchin (69%), Mătășari (59%), Polovragi (73%), Scoarța (63%), Stoina (63%), Turburea (66%).

Terenurile respective treceau în proprietatea cooperativelor agricole de producție, căci sătenii aveau voie să dețină 50 de ari, care le-au fost lăsați când s-a înfăptuit colectivizarea agriculturii, în 1960.

Proprietarilor acestor gospodării li s-a interzis să le reconstruiască sau să le mai renoveze. Se pune întrebarea de ce în trecut, o mare parte a locuitorilor și-au construit casele, în aceste locuri pe care au fost obligați, la un la moment dat să le părăsească. Nu acestea au fost oare locurile cele mai propice pentru organizarea gospodăriilor și exploatarea optimă a terenurilor din jur? Se cunoaște faptul, și istoria a confirmat că, întotdeauna, omul s-a stabilit acolo unde a găsit cele mai bune condiții de viață. El nu își părăsește gospodăria proprie decât atunci când împrejurările îi impun, așa cum s-a întâmplat în timpul războaielor și mai ales în ultimele decenii ale secolului XX, când dictatura comunistă i-a determinat pe mulți oameni să plece din locul în care s-au născut, ca să muncească în alte părți, pentru a asigura existența, de multe ori, pentru întreaga familie, care își desfășura activitatea în gospodăria în care s-a născut. În perioada comunistă a fost o mișcare migratorie internă din ce în ce mai intensă, care a avut ca rezultat scăderea numărului de locuitori în multe părți ale țării și aglomerarea populației în unele orașe și locuri cu exploatare miniere. Un număr mare de oameni se deplasau într-o perioadă scurtă, de multe ori, dintr-un loc în altul, în funcție de cerințele forței de muncă și de spațiul de cazare, care erau greu de obținut.

Mișcarea migratorie și sporul natural scăzut, sau chiar negativ, au avut ca rezultat desființarea unor sate. La recensământul din 1992 s-a constatat că 105 sate nu mai aveau nici un locuitor, iar, în 2700 de sate, numărul populației scăzuse sub 200 de persoane.

Revoluția din decembrie 1989 a avut ca rezultat doborârea regimului de dictatură comunistă, condamnarea la moarte prin împușcare a celor doi dictatori, Nicolae și Elena Ceaușescu, revenirea la proprietatea privată, în toate domeniile de activitate umană. Pământul, prin legea 18, a fost redat foștilor proprietari, care au început să-l exploateze în funcție de necesitățile familiei și de cerințele economiei de piață. Mulți proprietari însă nu au avut utilajele necesare și, de aceea, mari suprafețe de pământ au rămas nelucrate. Statul ar trebui să încurajeze organizarea unor asociații agricole care să lucreze în comun terenurile care le aparțin, iar produsele să le valorifice atât pe piața internă, cât și cea externă. Forță de muncă există din plin, căci o serie de unități economice din timpul regimului comunist s-au desființat și o parte din muncitori au devenit șomeri; unii au plecat peste graniță, să lucreze în alte țări. Mai sunt încă destui care încearcă să-și câștige existența muncind în diferite domenii de activitate în România.

Migrarea unor locuitori în afara țării a dus la scăderea populației României numai în ultimele decenii ale secolului XX și începutul secolului XXI cu aproape 2 milioane de oameni.

Pentru a stopa depopularea României se impun o serie de măsuri, printre care și cercetări amănunțite la nivel de localitate, cu scopul de a mai depista așezări de polarizare umană, care trebuie propuse ca centre de comună într-o eventuală împărțire administrativă a țării, care se impune să se realizeze într-un timp cât mai scurt, pentru ca structura administrativă a țării să nu devină o frână în dezvoltarea întregii economii naționale. În arondarea satelor, la centrele de comună trebuie să se țină seama de legăturile de transport și distanțele pe care sunt obligați locuitorii satelor să le parcurgă până în centrul administrativ. În prezent, populația din multe sate ajunge foarte greu în centrele de comună, datorită atât distanțelor mari pe care trebuie să le parcurgă (până la 20 km și chiar mai mult), cât și legăturile de transport greoaie. Pentru renașterea satelor se impune, între altele și reînvierea activităților tradiționale, specifice fiecărei zone în parte.